

DE ROOS VAN LEARY

Gedrag is te voorspellen. De Amerikaanse psycholoog Timothy Leary ontdekte dat de manier waarop mensen reageren in veel gevallen voorspelbaar is. Bepaald gedrag roept een bepaalde reactie op. Vanuit dit gegeven is gedrag te voorspellen en te beïnvloeden.

De roos van Leary is een interactiecirkel: een schematische weergave van gedragsmogelijkheden en het effect daarvan op anderen. De roos van Leary geeft inzicht om bewust keuzes te maken in actie en reactie. Bij het sturen van gedrag kun je invloed uitoefenen op wat én hoe je iets zegt.

De roos van Leary is een handig hulpmiddel als de communicatie moeizaam verloopt of als bepaalde gedragspatronen ingesleten zijn. De roos van Leary helpt bij het analyseren van iemands gedrag. Hierdoor kun je de ander beter begrijpen. Ook kun je inspelen op het gedrag van een ander. Het kan bijdragen aan een verbetering van de communicatie in het team.

Hoe werkt de roos van Leary?

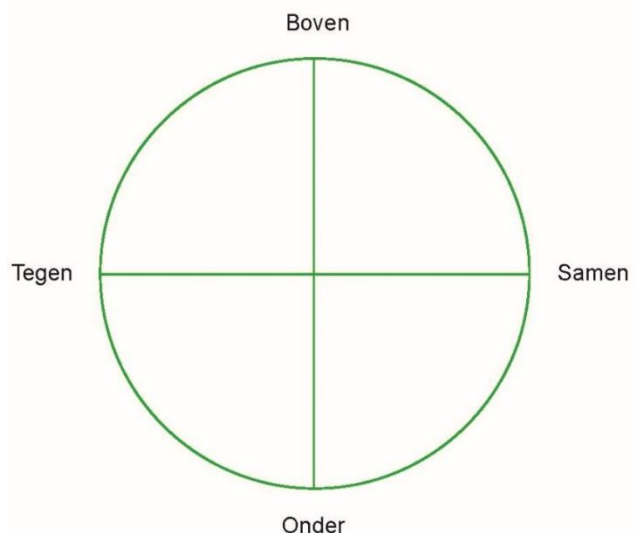
De roos van Leary heeft het model van een windroos. De windroos is opgebouwd uit twee assen, die samen een kruis vormen.

Dominantie

De verticale as geeft de mate van dominantie aan. Dominant gedrag is 'Boven'. Niet dominant gedrag is 'Onder'. De mate van dominantie roept een tegengestelde reactie op. Dus als iemand heel volgend is, neemt de ander een leidende rol op zich en andersom. Dit heet complementair gedrag.

Relatie

De horizontale as geeft de aard van de relatie aan. Rechts staan begrippen als 'samen', 'wij', 'relatiegericht', 'samenwerking', 'sympathie' en 'affectie'. Links staan begrippen als 'tegen', 'ik', 'taakgericht', 'autonomie', 'antipathie' en 'afwijzing'. De aard van de relatie roept eenzelfde reactie op. Simpel gezegd: als iemand samen-gedrag vertoont, dan wekt dat ook samen-gedrag bij een ander op en als iemand tegen-gedrag vertoont, dan wekt dat tegen-gedrag op. Bijvoorbeeld: als iemand aanvallend is, wordt de ander opstandig. Dit heet ook wel symmetrisch gedrag.

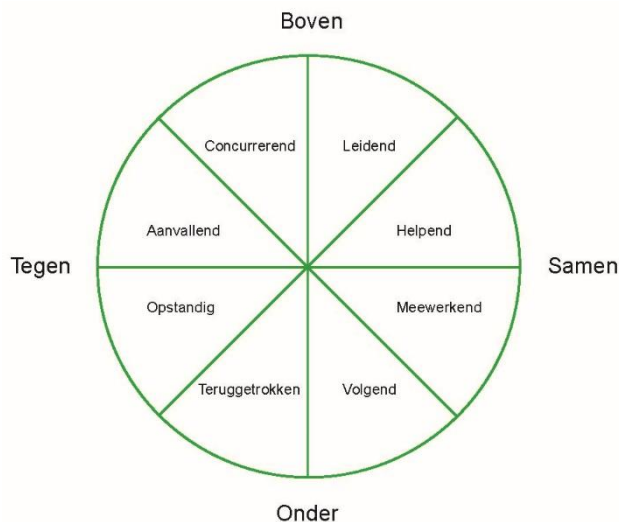

Enkele effecten

1. Als twee mensen samen in hetzelfde kwadrant zitten, houden zij hetzelfde gedrag in stand:
 - Allebei in het kwadrant Boven/Tegen: ze belanden in een machtsstrijd.
 - Allebei in het kwadrant Boven/Samen: ze willen beiden graag hun eigen plan uitvoeren, maar tegelijk gewaardeerd worden.
 - Allebei in het kwadrant Onder/Samen: ze komen niet veel verder, omdat initiatief ontbreekt.
 - Allebei in het kwadrant Onder/Tegen: ze versterken elkaar in hun kritische blik.

2. Verticaal tegenovergesteld gedrag roept een complementaire reactie op. Dus als je in de aanval gaat, roept dat meestal een verdedigende reactie op. Als je iemands gedrag wilt versterken, dan moet je kiezen voor gedrag dat daar verticaal tegenover staat.
3. Gedrag dat horizontaal naast elkaar staat, heeft een constructieve invloed. Als je iemand op een opbouwende manier wilt beïnvloeden, moet je kiezen voor gedrag dat even dominant is en aan de andere kant van de verticale lijn zit.

Naast de eenvoudige windroos in kwadranten is er ook een model waarbij de roos van Leary verdeeld is in acht stukken. Dit model ziet er als volgt uit:

Een soort gedrag is niet per definitie goed of fout. Elk mens heeft alle soorten gedragingen in zich. Door dit op een flexibele manier op een ander aan te passen, kun je het gedrag van de ander beïnvloeden.

Gedrag midden in de cirkel is meer 'gemiddeld' en meestal effectief om met anderen doelen te bereiken. Gedrag aan de buitenrand is meer extreem, minder geaccepteerd en roept meer irritatie op, maar kan soms nodig zijn om je doel te bereiken.

Bij het observeren is zowel het verbale als het non-verbale gedrag van belang. De onderstaande tabel toont de gedragingen en het zelfbeeld voor alle acht soorten gedrag uit de roos van Leary.

Gedrag	Verbaal	Non-verbale	Zelfbeeld
Leidend	Overtuigen Adviseren	Nadrukkelijk hoorbaar en zichtbaar	'Ik ben sterk en heb overzicht'
Helpend	Begrip tonen Verdedigen	Humor Oogcontact	'Ik ben betrouwbaar en sympathiek'
Meewerkend	Respect tonen Vleien	Luisteren Knikken	'Ik doe wat je vraagt'
Afhankelijk/ Volgend	Bevestiging zoeken Vragen stellen	Oogcontact vermijden Onopvallend blijven	'Ik kan het niet alleen'
Teruggetrokken	(Zelf)kritiek uiten Klagen	Zich isoleren Somberheid uitstralen	'Ik doe het verkeerd'
Opstandig	Conflicten zoeken Kritische vragen stellen	Cynisme en afkeer tonen	'Ik heb je niet nodig'
Agressief/ Aanvallend	Bedreigingen uitspreken Beledigen	Nadrukkelijk zichtbaar en hoorbaar	'Ik ben gevaarlijk'
Concurrerend/ Competitief	Opscheppen Bevelen	Arrogantie tonen Afkeer tonen	'Kijk eens hoe goed ik ben'

De roos van Leary kan je helpen naar gedrag te kijken, het te begrijpen en het te helpen veranderen. In infoblad 6.8 staat een test waarmee je zelf de roos van Leary in kunt vullen.